

Ras ir psichika

Vysk. Me islovas Reinys

Rasi klausimas yra dabartiniu laiku labai suaktualijęs ne vien politikos srityje, bet ir pačiam antropologijos mokslui. Toksai lygiagretus suaktualijimas yra visai suprantamas, nes, kaip istorija rodo, gyvenimo sukelti vykiai yra netrukus atitinkamo mokslo nagrinėjami, nes jie sudaro tinkamą pagrindą ir reikiamą medžiagą mokslinei analizei, dėsnių suradimui, dalykų išaiškinimui bei vertinimui.

Turint tiksliai išnagrinėti rasės ir psichikos klausimą, tenka išsiaiškinti patys temos terminai — rasė ir psichika — ir iš jų sugretinimo kylančiąsias sątykias.

Rasės terminu nusakome grupę žmonių su paveldimu, konkrečiu kompleksu, skirtingu nuo kitos grupės. Psichikos terminu išreiškiame psichinio gyvenimo visumą, kiek ji prienama plačia prasme imamam patyrimui, visai neliečiant pačios sielos — psichos — klausimo.

Turint prieš akis rasės ir psichikos terminus bei dalykus, aiškiai mums išskyla pirmasis pagrindinis klausimas, būtent, rasi psichologijos klausimas. Jisai sudarys šio mokslo svarstyimo branduolį. Rasi psichologijos klausimas yra naujas, kelia labai daug mokslinių ginčų, mažai kas yra išsiaiškinti, nors veikal rasi psichologijos vardu yra jau keletas. Tačiau visai teisingai prof. Dr. Franz R. Scheffé pabrėžia, kad mokslin rasi psichologija yra dar tik pradėdama nagrinėti ir mažai kas tikra šioje srityje yra žinoma¹.

Norint nuodugniau išnagrinėti rasi psichologijos dalykus, tenka, visų pirma, pasvarstyti ginčus, kilusius sudarant rasės sąvoką, — būtent, ar rasės sąvoka remiasi somatinėmis žymėmis ar gal psichinėmis, antra, ar nėra mokslininkams daugiau pamatuota kalbėti apie atskirus tautų psichikus, negu apie atskirus rasių, trečia, kaip būtų galima, bent suglaustai ir provizoriškai, charakterizuoti lietuvių tautos psichiką.

¹ „Die eigentlich wissenschaftliche Rassenpsychologie steht erst in den Anfängen und weiss noch nicht viel Sicheres zu sagen“. Jo veik. „Blut und Geist“, 98—99 psl., 1937, Paderborn, F. Schöningh.

I

Rasi mokslas, kaip jisai šiandien fig ruoja vairiuose kraštuose ir kaip jam yra vairi mokslinink atstovaujama, sudaro antropologijos mokslo dal .

Bendra vis krašt antropolog nuomon ras s s vokos klausimu yra ta, kad ras sudaro somatin s, vadinasi, k nin s žmogaus žym s, ne psichin s. Tarp vokie i antropolog dabartiniu laiku didžiausiu autori-tetu pasižymi prof. Egon v. Eickstedtas, paraš s tuo klausimu stambi veikal („Rassenkunde und Rassengeschichte der Menschheit“ 936 psl. 1934, Stuttgart; „Die rassischen Grundlagen d s deutschen Volkes“ 1934, Koln; „Grundlagen der Rassenpsychologie“ 1936, Stuttgart). Pranc z mokslininkas, Angerso kat. univ. biologijos prof. M. Manquatas, taip at-siliepia apie ras s s vok ir E. v. Eickstedto nuomon : „Geriausias pasa-kymo «žmoni ras » apibr žimas mums atrodo yra duotas Eickstedto: «žmoni ras yra grup individ , turin i savyje pastoviai ir charakterin-gai sujungtas k nines, normalines ir paveldimas žymes, galin ias kaita-liotis iki tam tikros ribos»². Ne tik sakytasis pranc z mokslininkas, prof. M. Manquatas, taip giriamai atsiliepia apie E. v. Eickstadto paži r ra-s s s vokos klausimu, bet ir rasi psichologijos tyr jas prof. Bruno Pe-termannas, vokietis, aiškiai ir nesvyruodamas pasako, kad E. v. Eicksted-tas išsamiai pavyzdingu mokslškumu išnagrino antropologijos atžvilgiu vis medžiag , lie ian i rasi moksl , be jokio nukrypimo psichologi-nius klausimus³. Vadinasi, pripaž sta, kad ras s s voka remiasi soma-tin mis žym mis.

Nors rasin s žym s yra paveldimos, ta iau jos tam tikrose ribose gali kaitaliojis, vadinasi, jose gali reikštis mutacijos. Iš to eina išvada, kad rasi pastovumo n ra ir jo niekuomet nebuvo, taip aiškiai ir kategoriškai pareiškia E. v. Eickstedtas⁴. Iš tikr j . Negalima nesutikti su ši ja E. v. Eickstedto paži ra. Juk pa i antropolog pasakymais, labai tolimoje senov je rasi skai ius buv s visai mažas, o dabartiniu laiku j priskaito-ma kelias dešimtis.

Nors visais istorijos laikais buvo nemažas žmoni tarpusavis bend-ravimas, vairi rasi ir atmain kryžminis moterys i sudarymas, ta iau tasai bendravimas žymiai padid jo naujaisiais ir m s laikais, kai susi-

² „La meilleure définition de l'expression «race humaine» nous semble être celle qui fut donnée par Eickstedt: «Une race humaine est un groupe d'individus présentant une réunion constante et caractéristique de traits corporels normaux, héréditaires, et possédant une latitude limitée de variations». Imta is žurn. „Re-vue des Questions Scientifiques“ str. „Races humaines et racisme“ 1939 m. sausio, 47 psi., Louvain.

³ Žr. Br. Petermann: Das Problem der Rassenseele, 4 psi., 1935, Leipzig, Barth.

⁴ E. v. Eickstedtas savo veikalė „Rassenkunde und Rassengeschichte der Menschheit“. 121 psl. (1934, Stuttgart) sako: „Rassenkonstanz, wie Kollman meinte, gibt es nicht und hat es nie gegeben“. Imta iš F. Rüsche: „Blut und Geist“ 93 psl.

siekimo priemon s ištobul jo. Žmoni bendravimo išdava buvo ta, kad žmoni ras s taip susimaiš , susikryžiavo, jog, pagal bendr antropolog nuomon , gryn rasi visai n ra ar beveik n ra. Grynos ras s žmoni grup tegalinti, es , b ti kur nors izoliuotoje saloje ar šiaip kokiam izoliuotame užkampyje. Kitur, neizoliuotose vietose, es , galima rasti tik atskirus grynos ras s individus. Taip pasisako patsai E. v. Eickstedtas⁵.

Nors taip aiškus ir vienodas yra antropolog nusistatymas ras s s - vokos klausimu, ta iau yra nauj bandym ne apriboti ras s s vokos somatin mis žym mis, bet ras s s vok sudaryti, pasir mus psichin mis žym mis arba bent šalia somatini žymi pripažinti reikalingum ir psichini žymi . Ši paži r ir bandym takoje ir m ginama sudaryti mokslo šaka, vadinama rasi psichologija.

Kad gal tume vertinti, ar yra kuo pamatuota rasi psichologija, reikia atkreipti d mesys metod , kur vartojant m ginama sudaryti rasi psichologij . Šiam tikslui pasiekti tenka imti d mesin L. F. Clausso, H. G ntherio ir Br. Petermanno m ginimai sukurti rasi psichologij .

Visai priešingame poliuse dabartiniams antropologams ras s s vokos klausimu yra L. F. Claussas. Jisai savo paži ras ras s dalyk yra išd st s veikal liuose „Von Seele und Antlitz der Rassen und Völker“ (1929, München) ir „Die nordische Seele“ (VII Aufl. 1939, München) bei straipsniuose „Der germanische Mensch“ (žurn. „Rasse“, Bd. I, 1934) ir „Die Erforschung der Rassenseele“ (žurn. „Zeitschrift für Menschenkunde, II).

L. F. Claussas visai atmeta antropometrini metod k nui matuoti ir tuo b du ras nustatin ti pagal fizines žymes. Jisai visa ima atvirkšiai. Ras , pagal Clauss , turi b ti nustatoma iš psichini žymi . Psichin s žym s, anot jo, turi b ti gyjamos aprioriniu metodu, id j intucija (Ideenschau), priklausan ia nuo prastosios gamtamoksyje vartojamos patirties. Aprioriškumas duod s, anot Clausso, intucijos s vok sprendimams b tinum ir visuotinum . Intucija esanti taikoma sivaizduotoms asmen situacijoms, kuri bendroji strukt ra esanti mums žinoma iš savo patyrimo, bet specialin strukt ra priklausanti nuo id jos, kuri turinti situacija atvaizduoti. Vis skirtingos b sian ios situacijos, priklausan ios nuo skirting id j , — pvz., vyro, burmistro, kininko, mergait s sve iuose, mergait s kasdieniniame darbe ir t.t. Šios vairios situacijos sudaran ios atskirus stilius. Reikia sigyventi stili . Prie psichikos stiliaus prisitaik s k nas. Esan ios tos pa ios ras s, jei pergyvenimo stilius es s toks pat⁶.

⁵ Savo veik. „Die rassistischen Grundlagen des deutschen Volks“. 10 psl. taip rašo: „Daher gibt es auch heute unter uns nur noch einzelne reine Rassentypen in mehr oder minder grösser Zahl, aber keine geschlossenen reinen Rassen als solche mehr“. Imta iš F. Rüsche, op. cit., 92 psl.

⁶ 2r. Br. Petermann, op. cit., 61—93 psl.

Kaip matome, L. F. Claussas sudaro psichikos rases, analizuodamas sivaizduotas laikysenas pagal ryškias id jas.

Kas tenka manyti apie L. F. Clausso metod ir vis konstrukcij ?

Pirma: matome, kad Claussas visai nepaiso antropologijos nei daviniai , nei objektyvaus metodo, matuojan io somatines žymes, jas lyginan io. Tuo tarpu tie daviniai ir tas metodas visiems imponuoja savo objektyvumu.

Antra: Clausso metodas yra apriorinis, abstraktus, subjektyvus. J taikydamas, nerandi atramos taško. T pa i analizuojam j sivaizduot situacij nevienodai vertins vair s asmenys, — pvz., dinamiškas cholericas ar bevalis flegmatikas, entuziastas poetas ar pesimistas filosofas, egoistas biznierius ar altruistas filantropas. Tad kok ras s tip jie sudarys iš šios vienodos laikymosi situacijos? Aišku, kad didelis prieštaravimas.

Pagaliau Clausso metodas reikalauja ypatingai ryški moment , kuriuose žymu lyg koks pagavimas, kv pimas, aistringas kerštas bei tolyg s momentai. Bet faktiškai žmogus daugiau gyvena be ypatingai ryški moment . Kaip gi tada nustatyti ras psichiniais laikymosi analiz s pagrindais? Atrodo, kad nebegalima.

Visa drauge su mus, tenka padaryti išvad , kad L. F. Clausso bandymas nustatyti rases vien tik psichikos analiz s pagrindais yra nepavyk s: visiškai subjektyvus, be jokios precizijos, nieko pozityvaus neduos s.

Clausso kraštutinumu neseka Hansas F. K. Güntheris. Jisai yra populiarius Vokietijos visuomen je savo raštais rasi klausimais. Iš žymesni dalyk jisai paraš „Rassenkunde Europas“ (III Aufl. 1929, München), „Rassenkunde des deutschen Volkes“ (XVII Aufl. 1934, München), „Nordische Rasse bei den Indogermanen“ (1934, München), „Rassenkunde des jüdischen Volkes“ (III Aufl. 1929, München).

Hansas F. K. Güntheris charakterizuoja žmoni rases pagal somatines ir psichines žymes. Kai H. F. K. Güntheris charakterizuoja rases pagal k nines žymes, jisai tada laikosi ši dien antropolog priimtojo metodo: matuoti somatines žymes, iš j sudaryti kompleksus ir jais charakterizuoti žmoni grupes, kaip atskiras rases. Vadinasi, H. F. K. Güntheris ras s s - vok sudaro, pasiremdamas somatin mis žym mis.

Be somatini žymi , H. F. K. Güntheris priskiria kiekvienai rasei ir psichines žymes. Bet kokias psichines žymes priskirti kiekvienai rasei, kaip jas nustatyti? Tam tikslui pasiekti H. F. K. Güntheris griebiasi tokio metodo: jisai keliauja tokias vietas, kur, jo manymu, gyvenanti kuri nors gryna ras ar beveik gryna. Tenai jisai m gin s steb ti kasdien žmoni psichikos pasireiškim ir taip sudar s atskir rasi psichines charakteristikas. Šiuo metodu yra H. F. K. Güntherio sudarytos Europos rasi psichin s charakteristikos. Pvz., paži r kime, kaip atrodo pagal H. Günther šiaurin (nordik) ras , kaip manoma gyvenanti Skandinavijoje, šiaurin - je vakar Vokietijoje ir Anglijoje. Šiaurie iai es : gab s, išrad jai; vadai,

k rybingi žmonės, dideli valstybės vyrai; tvirtai ramūs, šaltai galvojantys; sugebę spręsti, realūs, pagrindingi, nepaperkami sprendimuose; turintys tikrovės pajutimą, jie vaizduotė mažai judri, bet esant gabumui pasakoti; jie džiaugiasi gamta, gyvuliais ir gaisrais; atviri, teisingi, ištikimi, teisingai galvojantys, branginą atsakomybę, sąžiningi; iš esmės protestantiški; svetingi, tačiau susilaikyti iki nešnekumo; mėgstą dainuoti, muzikuoti, kuo nors mankštintis, linkę dirbti darbus gryname ore; energingi, ištvermingi, uolūs, dirbiantys daugiau šuoliais (stossweise); turi valdymo dvasios (geri arkli dresiruotojai); sąvaidybūs su dažnos, nusikaltimais reti⁷.

H. F. K. Güntherio metodas atskirti rasiams psichikai sudaryti yra iš esmės ydingas. Pirma: kadangi dabartiniu laiku nėra grynų rasų, tai ir keliavimai tokioms rasėms sritis yra negalimi. Antra: jei kurios savybės norima priskirti rasei, tai jos turi reikšmę paveldimais genais. Tuo tarpu

H. F. K. Güntherio stebėjimai nieko bendro neturi su genais, tik konstatuoja pastebimas psichines savybes, žmonėms paprotingas; o visa tai yra išdava ne tik genams, vadinasi, rasiniams savybėms, bet ir faktiškosios gyvenimo aplinkos, gautojo mokslo, patirtojo auklėjimo. Trečia: faktiškai H. F. K. Güntheris pateikia ne rasių psichiką, bet tautos ar gyventojų (populus, Volk) psichiką; o tai yra visai skirtingas dalykas nuo to, ko ketino H. F. K. Güntheris pateikti.

Bruno Petermannas mano kitaip sukonstruoti bendrąją rasių psichologiją. Jo nepatenkina nei L. F. Clausso metodas iš vienos pusės, nei H. F. K. Güntherio metodas iš kitos pusės. Br. Petermannas siekia arčiau susieti psichiką su kūnu, jisai yra linkęs biologizuoti psichiką, kas matyti iš jo teigimo, kad biologija esanti skirstoma rasių mokslu ir rasių psichologija; iš rasių psichologijos jam reikėtų bendroji rasių psichologija, arba rasių psichologijos pagrindai, o ne atskiri rasių specialiniai ar diferenciniai psichologijos. Rasių psichologijos pagrindai dar nesuformuluoti, anot Br. Petermanno, išnagrinėti, užtat jisai ir dar su pirmuosius bandymus savo veikalu „Das Problem der Rassenseele“.

Arčiau siedamas psichiką su kūnu, Br. Petermannas nukreipia ypatingą dėmesį paveldėjimui. Paveldėjimas, anot jo, remiasi genais, kurie savo ruožtu yra susiję su chromosomais. Genai nesudaro medžiagos gabaliukai, bet daugiau prilygsta potencinei energijai, turinti reikšmę funkcijos. Genai esantys atremtos psichinės savybės, savybės gali būti daugvairiai smulkesni žymiai. Asmuo su gausiomis psichinėmis savybėmis patiria daug takos iš gamtinės ir žmonių aplinkos. Aplinkos veikimas esant asmens patiriamas pagal asmens psichinį visumą. Taigi, gal gale, genų įvairios kombinacijos, gamtos ir žmonių aplinkos taktika, asmens patirimas ir pergyvenimai pagal jo struktūrą ir sudarą tai, kad faktiškai gyvenime randame įvairiausių tipus tiek somatinių, tiek psichinių atžvil-

⁷ Imta iš Br. Petermann, Das Problem der Rassenseele, 19 psl.

giu. vair s tipai susidaro tod l, kad yra kaip fizinis, taip ir psichinis paveld jimas, bet nei jo laipsnis, nei jo linkm konkre iu atveju n ra pramatomi ar žinomi, nes genuose yra savaiming mutacij , o aplinkos veikimas taip gali b ti vairus, kad išdavos negalima su tikrumu pramatyti, nors dvyni istorijos, muzikalini gabum , kriminalini defekt tyrimai parod , kad esama paveld jimo.

Br. Petermanno bandymas sukurti bendr j rasi psichologij negalima laikyti pavykusi, nes doktrinos jokios visumos nesudaryta, tik iškeltas ir pla iau panagrintas psichinio paveld jimo klausimas, o to dar per maža bendrajai rasi psichologijai sudaryti. Be to, dar yra vienas sumetimas, kuris ver ia b ti atsargiu su teigimais apie psichin paveld jim . Juk yra paveldimos ne išpl totos psichin s savyb s, bet tam tikri linkimai, kurie su laiku, aplinkai ir kitiems veiksniams veikiant, pl tojasi ir diferencijuojasi vairiomis savyb mis. Tarp paveld t linkim ir diferencijuot savybi yra nemažas skirtumas. Stebint suaugus žmog ir pastebint vairias psichines žymes ar savybes, negalima t žymi ar savybi laikyti tapatingomis su paveld tais linkimais, nes savyb se randame daug daugiau turinio, krypti , negu linkimuose. Iš kur ir kaip atsirado skirtumas? Aplinkos ir žmoni taka, ypa aukl jimo veiksniai, padar , kad pradiniai linkimai išsipl tojo taip skirtingas savybes ar žymes. Aukl jimo reikšm psichin ms savyb ms labai teisingai yra pabr ž s garsus dan biologas, W. Johannsenas; jisai sako: „Gero aukl jimo reikšm pasirodys ne mažesn , bet daug didesn , jei bus tinkamai suprasta, kad aukl jimas kei ia ne ras , t. y. genotipin pagrind , o tik daro takos asmenin ms savyb ms. .. Kur genotipinis palinkimas eina ranka rank su geriausiu aukl jimu, ten yra gaunamos geriausios asmenin s kvalifikacijos ... Didelei vidutiniškum masei aukl jimas yra gyvenime nulemian ios svarbos; ia ir yra apskritai kilnus aukl jimo reikšmingumas“⁸.

Turint galvoje didel aplinkos ir aukl jimo tak visoje žmogaus ontogenez je, pasidaro visai nebeaišku, koku metodu Br. Petermannas gali susekti psichini linkim pirmin je formoje paveld jim , vadinasi, kada tie linkimai dar n ra išpl toti ir išdiferencijuoti aplinkos ir aukl jimo takoje. Faktiškai jokio metodo tam susekti n ra. Taigi, dingsta ir pagrindas nustatyti ras s psichik ar psichologij .

⁸ „Die Bedeutung einer guten Erziehung wird nicht kleiner, sondern viel grösser erscheinen, wenn es recht verstanden wird, dass Erziehung nicht die Rasse, das ist die genotypische Grundlage, verändert, sondern nur die persönlichen Eigenschaften beeinflusst... Wo genotypische Veranlagung Hand in Hand mit der besten Erziehung geht, sind wohl die höchsten persönlichen Qualifikationen erreichbar Für die grosse Masse der Mittelmässigkeiten mag die Erziehung von entscheidender Bedeutung im Leben sein; darin liegt die eminente Wichtigkeit der Erziehung im allgemeinen“. Prof. Fr. Rüsche, Blut und Geist, 121 psl.

II

Neigiamas nusistatymas prieš rasi psichologiją atsiranda ne vien iš t analizės metodų, kuriais norima konstruoti rasi psichologiją, bet ir iš vairių kultūrų tyrimo. Pirmaeiliai mokslininkai, kultūrų tyrėjai ir etnologai, kaip Leo Frobenius (jo veikalas „Erlebte Erdteile“ 1926 m. jau buvo 7 tomų) ir Wilhelmas Schmidtas (jo veikalas „Der Ursprung der Gottesidee“ 6 storių tomų, „Rasse und Volk“ ir t.t.) ilgus metus tyrė vairių kraštų kultūras ir priėjo išvadą, kad pasaulyje yra daug kultūrų, kad Europos kultūra nėra norma, kad kultūras tenka priskirti ne rasoms, bet tautoms, imamoms ta prasme, kuri turi vokišką žodį Volk.

Kultūrų klausimu, kaip L. Frobenius ir W. Schmidtas, taip pat išsitaria ir Br. Petermannas, psichologas, daug metų dirbęs Kinijoje Šanchajaus universitete. Jis aiškiai pasisako, kad Europos kultūra negalima laikyti kultūros norma, kad pasaulyje yra daug kultūrų, kurių negalima kiekybiškai matuoti, bet reikia jas iš vidaus perprasti ir vertinti, kad, pvz., kinų studentai intelektualiu atžvilgiu nėra iš esmės skirtingi nuo europiečių, o kitais atžvilgiais, — kaip antai, uolumu ir ištvirme, — dar praneša juos⁹.

Kur randame kultūrų gyvenimą, ten randame ir gausų psichinį gyvenimą. Šį pastarąjį priskiriame konkrečioms žmonėms, kurie gyvena toje vietoje, taigi klanui, tautai, gyventojams ar kito kurio vardo žmonėms. Jis ir randame realų tvirtą pagrindą kalbėti ne apie rasi, bet apie atskirą tautą psichiką ar psichologiją.

Žmogaus priklausymas tam tikrai tautai yra apsprendžiamas komplekso iš jo kilmės, istorijos, kultūros, kalbos ir dvasios. Atskiri šio komplekso elementai gali kaitaliotis bei trūkti, tačiau tas nesukliudo priklausyti tam tikrai tautai, nes tame priklausyme lemiant vaidmenį turi dvasia, o jos ryškiausias eksponentas yra asmens sąmonė. Galutinėje sąskaitoje asmens sitikrinimas ir nustatymas apsprendžia asmens priklausymą tam tikrai tautai. Nors kartais gali pasitaikyti neaiškumai, svyravimai, bet jie yra ne daugiau, negu kitose žmonių mokslinio pažinimo srityse.

Kai yra konkreti tyrimui prieinama medžiaga — tautos, kai yra galimas dalykas pritaikyti gerai žinomus mokslo metodus — stebėjimą, eksperimentą, istorinį apžvelgimą, protinį išnagrinėjimą, tada nėra jokios kliūties sudaryti atskirą tautų psichologijos mokslą. Atitinkamai išplėtus ar susiaurinus tyrimo objektą, galima sudaryti ir atitinkamas psichologijas. Todėl ir galimos yra psichologijos mokslų šakos, kaip antai: prancūzų tautos psichologija, anglų tautos psichologija, lietuvių tautos psichologija, žemaičių psichologija, dzūkų psichologija, prancūzų revo-

⁹ Žr. Br. Petermann, op. cit., 56, 58 psl.

liucijos psichologija, mokytojų psichologija, darbininkų psichologija, ža-
rasie io psichologija ir t. t. Pritaikymas, detalizavimas ir smulkinimas
gali labai toli eiti.

III

Lietuviai rasiniu atžvilgiu yra, pagal vyraujančią nuomonę, pri-
skiriami Baltijos ryt rasei. Bet ne tas ia mums r pi. Mums ia svar-
bu m ginti bent kiek pateikti davini apie lietuvi psichik , kad ilgai-
niui b t galima sudaryti lietuvi tautos psichologij .

Norint charakterizuoti lietuvių psichologiniu atžvilgiu, reikia steb -
ti atskiras psichines savybes, ir tuo b du susidarys ištisas psichini savy-
bi kompleksas. Pagal j ir tenka spr sti apie lietuvi tautos psicholo-
gij . Mat, tiriant atskirus asmenis, komplekso savyb s gali vairuoti,
kai kuri tr kti, bet psichologinis vaizdas susidaro iš asmen viseto, kaip
tai gali gerai parodyti ir statistinio metodo pavartojimas.

M ginant nustatyti lietuvi tautos psichologij , reikia tur ti galvoje
ne vien ši dien lietuvių, pvz., po Didžiojo karo, bet tenka dalykas
imti pla iau, siekti ir praeitus lietuvi gyvenimo laikus.

Sudarant lietuvi psichologin charakteristik , tenka laikytis eil s,
kurioje yra nagrin jami bendrosios psichologijos klausimai, žinoma, da-
rant reikiamus pakeitimus.

Jusli veikimo atžvilgiu nieko ypatingo netenka pažym ti, kaip ir
kitose tautose.

Lietuvi pastabumas, saky iau, vidutiniškas, nei per daug žvalus, nei
l tas.

Lietuviai sugeba d mes suspiesti ir j palaikyti. Momento sp džiai
j greit neišblaško.

domavimasis lietuvi yra gan žymus, k parodo sugeb jimas pasekti
naujais dalykais, kurie pradeda reikštis, pvz., kad ir kyje.

Atminties atžvilgiu lietuviai yra stipriai pozityvus tipas: prieš Di-
dj kar b dami bendrose su kitatauiais mokyklose, parodydavo stip-
r pažangum mokymesi, kas priklausydavo ne vien nuo gabum ar stro-
pumo.

Vaizduot lietuvi n ra per daug judri ir laki, ta iau senov s lietu-
vi mitologijos liekanos, dabartini laik lietuvi vaidybiniai gabumai,
gamtos sielinimai, pasireiškiantieji pasakose, kalba tai, kad lietuvi vaiz-
duot je yra gražaus k rybingumo.

Lietuviai galvoja iš l to, bet giliai. Net ilgai galvoti jiems nesunku.
Protini gabum ir rimtumo jie turi. Jie galvoja labai realiai, svai ioji-
mams nepasiduoda. Bet j orientacija neskubi, s mojo nedaug.

Žmoni kalba išreiškia j mintis. Lietuviai n ra iškalbingi, bet j kalba preciziška, aiški, lengva suprasti. O juk kalba yra žmoni dvasios padaras: iš kalbos gali spr sti apie žmogaus dvasi . Palyginus tarp-tautini sutar i tekst , išreikšt lietuvi kalba ir kuria kita iš nauj j kalb , tuojau galima pasteb ti, kad lietuviškasis nuostato tekstas yra žymiai trumpesnis. Tas reiškia, kad lietuvi kalboje yra daugiau precizijos. Be to, lietuvi kalboje n ra tiek daugiaprasmi žodži , kaip kad, pvz., angl kalboje galima pasteb ti. Lietuvi kalboje n ra bereikaling pried , kuri galima aps iai rasti pranc z kalboje. Lietuvi kalbos rašyto teksto ištarimo tikrumas visa galva praneša angl kalb ir žymia dalimi pranc z . Tai vis savyb s, kurios gerai liudija apie lietuvi kalbos dvasi ir lietuvi protus.

Žmogaus valia pasireiškia norais ir jausmais. Lietuviai neskubiai ryztasi spr sti ar veikti ir greit veikti. Bet kai jau pasiryžo veikti, tai veikia patvariai, stengdamiesi ištes ti dalyk iki galo. Tod l lietuviai yra laikomi gerais darbuotojais.

Lietuviai n ra link dominuoti kituose, jie daugiau link paklusti b ti drausmingi, kantr s, ištvermingi.

Lietuviai yra gilaus jausmo žmon s, bet j jausmai yra tyl s, nuosaik s, neaistringi, neekspansyv s.

Lietuviai n ra išdid s, bet savigarb , nors tylomis, jau ia. Lietuviai dor brangina. Pagarb vyresniems yra link reikšti. Lietuviai brangina žemel — maitintoj . Kokia pagarba buvo reiškiamą lietuvi tradicijose duonai, ugnelei!

Lietuviai didžiai gerb vaidilutes ir r tas. Lietuvi liaudies dainose reiškiasi kuklumas, dorinis svarumas. Lietuvi tradicija stipri ir bauri keiksm neturi. Kurie yra, tie atneštiniai iš svetur. Tas visa parodo, kad lietuvi moralinis jausmas yra gan kilnus.

Religiniai lietuvi jausmai ir sitikinimai irgi yra gan prakiln s. Ži-loje lietuvi pagoniškojoje praeityje nerandame nei švent karvi , nei jau i , nei ibis , nei ker pl , nei pabais ; tik randame švent ugnel , švent žuol , švent miškel , vaidilutes, garbinim gamtos, tik jim pomirtin gyvenim . O naujaisiais laikais argi ne religinis katalikyb s jausmas apsaugojo mus nuo surus jimo?

Estetinis jausmas lietuviuose irgi pakil s. Lietuva garsi savo liaudies dainomis, liaudies audiniais su puikiausiais raštais, liaudiška sm t-keli — kryži k ryba, g li darželiais net prie menkiausios l šnel s. Argi tai neliudija grožio jautim liaudyje, tautoje? Ta iau švaros jausmu, rodos, negal tume pasigirti, bet ir tai tik prieš vakar kaimynus.

Visuomeninis jausmas lietuviuose yra gan aukštai pakil s. Lietuviai nekaringi, taik s, geros širdies, žiaurumu baurisi. Tiesa, lietuviai, susitik svetim , gana atsarg s, nes tolimos praeities laikai pamok to

lietuvius, kai j kaimynai per tiek amži teriojo Lietuv , dažnai panaudodami net ir klast . Ta iau sve ias, atvyk s pas lietuvius, labai mielai priimamas, tod l lietuvi svetingumas pla iai žinomas lietuvi . kaimynuose.

Visuomeninis jausmas tiek yra išsipl toj s lietuviuose, kad jie pasižymi net dideliu tolerantiškumu. Vytauto laikais ir anks iau Lietuvos valdom buvo taip daug svetimtau i ir svetimtikiu, ta iau jie visi džiaug si jiems teikiamu tolerancingumu ar net globa.

Tautinis lietuvi jausmas n ra karštas, šoviniškas, agresyvus, ta iau jisai realiai rusena lietuvi širdyse ir praeityje išlaik didžiausi pagund ir vairiausi antpuoli bandymus, daromus diduomen s ir valstybi gali n . Knygneši gadyn , nepriklausomyb s kovos, Lietuvos atstatymas parod lietuviuose esant milžinišk j g ir pasiaukojimo Tautos ir T vyn s reikalams.

Lietuvi tradicijoje šeima ir jos nari santykiai buvo garbingi. Tik dabartiniu laiku j krikdo atneštos svetimos užsienio užma ios.

Temperamentas lietuvi turi daug choleriko ir melancholiko bruož , kuriuos tenka vertinti labai pozityviai kult ros filosofijos atžvilgiu.

Lietuvi charakteris tiesus, atviras: nem gsta nei zigzag , nei veidmainiavimo.

ia sumin tieji lietuvi psichologin s charakteristikos bruožai n ra išsam s. Be to, nuodugniau siži r jus lietuvi psichik , lengvai galima pasteb ti psichini skirtum , kurie yra dz kuose, kapsuose su zanavykais, žemai iuose ir Lietuvos rytie iuose. Toki skirtum yra nemaža. Tod l, apskritai kalbant apie lietuvi psichik , nelengva vienu terminu apr pti skirtingus bruožus. Kas kita b t rašant apie dz ko psichik ar žemai io. Juo ar iau dalyko, juo mažiau apibendrinimo, tuo tiksliau galima nusakyti.

Iš padarytosios apžvalgos apie bandymus nustatyti santykius tarp ras s, tautos ir psichikos aišk ja, kad ras s psichologijos kelias n ra pagr s-tas ikšioliniais moksliško tyrimo daviniais, kurie aiškiai skiria ras nuo tautos s vokos, ir kad ikšioliniai ras s psichologijos bandymai moksliško tikrumo neduoda. Atvirkš iai, ikšioliniai antropologijos daviniai sudaro tvirt pagrind pl totis atskir taut ar dar smulkesni grupi psichologijoms.

IŠ DALYKO LITERAT ROS:

- Muckermann, H., Grundriss der Rassenkunde, 128 psl., 21935. Paderbom.
- Manquai, M., prof, de biol. à Angers, str. Races humaines et racisme žurnale „Revue des Questions Scientifiques“, 1939, janvier, 42—61 psl., Louvain.
- Hankins Frank H., prof, à Nortkampton, La Race dans la 'civilisation. Une critique de la Doctrine Nordique, 332 psl., 1935, Paris, Payot

- Anastasi, Anne, prof. at Columbia univ., Differential psychology, 615 psl., 1937, New York, Macmillan.
- Montandon, G., prof. à Paris, La Race, les Races mis au point d'Ethnologie somatique, 299 psl., 1933, Paris, Payot.
- Lester, P. et Millot, J., prof. à Paris, Les races humaines, 223 psl., 1936, Paris, Colin.
- Sombart, Werner, Vom Menschen, Versuch einer geitswissenschaftlichen Anthropologie, 463 psl., 1938, Berlin, Buchholtz.
- Petermann, Bruno, prof., Das Problem der Rassenseele, 230 psl., 1935, Leipzig, Barth.
- Schmidt, Wilhelm, P., Rasse und Volk, 21935, Salzburg, A. Pustet.
- Žilinskas, J., prof., Lietuvi prot viai, 143 psl., 1937, Kaunas, Spaudos Fondas.
- Endziulaitytė-Gylienė, M., Dr., Dabartinės Europos rasės, str. žurnalas „Ateityje“, 1926 m. (Nr. 9-10) 432—438 psl., Kaunas.
- Rüschke, Franz, prof., Blut und Geist, 171 psl., 1937, Paderborn, F. Schöningh.
- Eickstedt, E. v., prof., Grundlagen der Rassenpsychologie, 1936, Stuttgart.
- Clauss, L. F., Von Seele und Antlitz der Rassen Völker, 100 psl., 1929, München.
- Clauss, L. F., Die nordische Seele, 91 psl., 21932, München.
- Günther, Hans F. K., prof., Rassenkunde Europas, 1929, München.
- Garth. R. T., Race psychology, 260 psl., New York, Me Graw Hill.